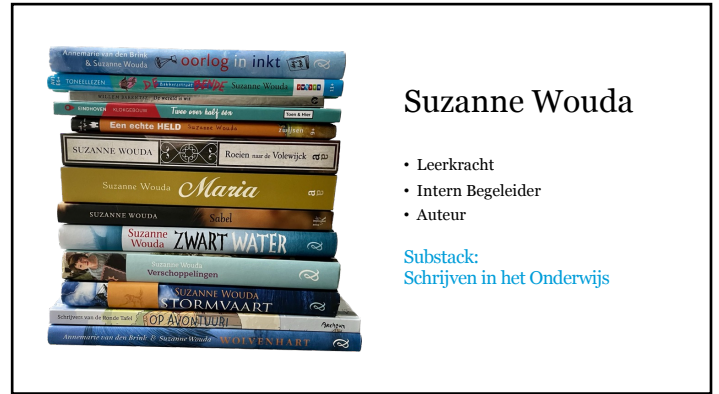

Van kerndoel naar succesvol schrijfonderwijs

1

Suzanne Wouda

- Leerkracht
- Intern Begeleider
- Auteur

Substack:
Schrijven in het Onderwijs

2

3

4

Wat zijn die nieuwe kerndoelen?

En hoe zit dat met schrijven?

5

Kerndoel 3

Kerndoel 3 De leerling produceert teksten.

3A De leerling spreekt en schrift afgestemd op doel, publiek en context.

Het gaat hierbij om:

- hanteren van een passende aanpak;
- in eigen woorden verwerken van informatie uit verschillende bronnen tot een gestructureerde tekst met bronvermelding;
- inzetten en uitbreiden van kennis over de vorm van teksten: tekstsororten, tekststructuren, verteltechnieken;
- schrijven op letter-, schrift- en tekstniveau met een leesbaar handschrift en typschrift, en verstaanbaar spreken;
- reviseren van de tekst met het oog op doelgerichte communicatie: taalgebruik en taalverzorging.

3B De leerling gebruikt taal op een creatieve manier.

Het gaat hierbij om:

- verkennen van creatief taalgebruik van anderen in literaire en zakelijke teksten;
- verwoorden van eigen ideeën, gedachten, ervaringen, gevoelens en fantasieën;
- experimenteren met klanken, woorden, zinnen, literaire genres, taalregels, taalconventies en visuele vormen;
- waarderen van creatief taalgebruik.

3C De leerling schrijft om tot kennisopbouw of begrip te komen.

Het gaat hierbij om:

- weergeven van hoofd- en bijzaken, indrukken en vragen bij gelezen, bekeken of beluisterde inhoud;
- samenvatten van gelezen inhoud;
- verwoorden, ordenen en ordenen van gedachten, verworven inzichten en kennis in een tekst of schema;
- inzetten en uitbreiden van school- en vaktaal;
- schrijven op letter-, schrift- en tekstniveau met een leesbaar handschrift en typschrift.

6

Door te schrijven werk je ook aan...

5A: De leerling reflecteert op het proces en evalueert het product van een taalactiviteit. Bijvoorbeeld door het ontvangen en geven van feedback.

6A: De leerling beschouwt de relatie tussen vorm en betekenis van taal. Bijvoorbeeld door te verkennen hoe woordgebruik, stijlmiddelen en opbouw van teksten de betekenis beïnvloeden.

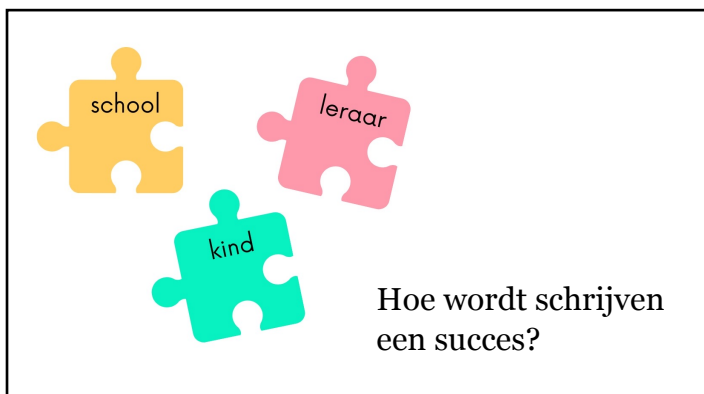
9A: De leerling toont inzicht in verhalende teksten. Bijvoorbeeld door te beschrijven welk probleem of welke wens van een hoofdpersoon de motor van het verhaal is en hoe het verhaal zich ontwikkelt. Of door het benoemen van verteltechnieken die een schrijver gebruikt om spanning op te bouwen.

7

Uitdagingen

- De leerlijnen zijn nog in ontwikkeling.
- Kinderen zijn niet gemotiveerd.
- Kinderen hebben onvoldoende ... (vaardigheden, motoriek, concentratie, doorzettingsvermogen, fantasie).
- We hebben te lage verwachtingen (we zijn al blij als ze schrijven).
- We hebben te weinig kennis om goed schrijfonderwijs te geven.
- We hebben geen tijd, want basisvaardigheden... Het programma is te vol.
- We denken in activiteiten en minder in doelen.

8

9

10

11

12

Deel 3 in de serie...

Schrijf bij het nieuws

NOS Nieuws • woensdag, 11:18

Man beschuldigd van doorslikken Fabergé-medallion van ruim 16.000 euro

De politie in Nieuw-Zeeland wacht tot de natuur zijn werk doet bij de verdachte van de diefstal van een Fabergé-medallion. Die 32-jarige man zou het medallion in de vorm van een ei vrijdag bij een bezoek aan een juwelier in Auckland hebben doorsgeslikt om het te kunnen meenemen zonder betrapt te worden.

Het vervolg...

NOS Nieuws • vandaag, 07:32

Dief poept ingeslikte dure Fabergé-hanger na zes dagen uit op politiebureau

Zes dagen lang hield de politie in Nieuw-Zeeland een man "naauwlettend in de gaten" die een dure Fabergé-ehanger had gestolen door hem in te slikken. Hun geduld is beloond: de hanger werd donderdagavond teruggevonden nadat deze "op natuurlijke wijze het maag-darmkanaal van de verdachte had verlaten", zonder medische tussenkomst, aldus de politie.

Prijskaartje nog intact

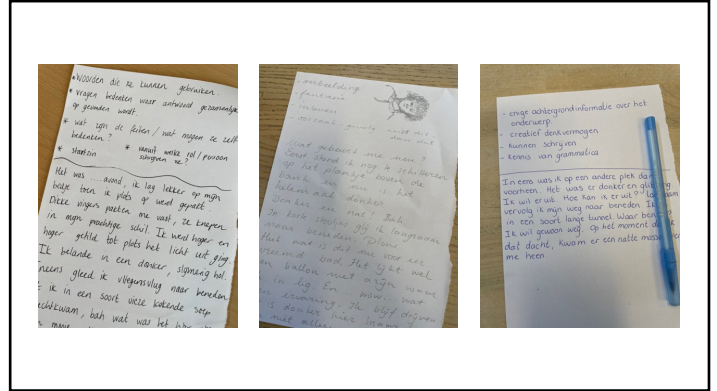
De Fabergé-ehanger is geïnspireerd op de James Bond-film Octopussy uit 1983. Die film draait om een juwelersmekeloperatie met een nep-Fabergé-ehanger.

Op een door de Nieuw-Zeelandse politie vrijgegeven foto is de hanger te zien nadat die weer terecht was. Op het nog intacte prijskaartje staat de waarde van het sieraad vermeld, 33.685 Nieuw-Zeelandse dollars (ongeveer 16.500 euro).

De naam van de 32-jarige dief is niet openbaar gemaakt. Hij moet maandag voor de rechtbank van Auckland verschijnen en blijft tot die tijd vastzitten.

Schrijf vanuit het perspectief van het ei, vanaf het moment dat de dief dat ei doorslikt. Wat heb je nodig dit te kunnen schrijven?

13

14

Het gesprek met je team...

Waarom is **schrijven** belangrijk? Wat levert schrijven op?

En wat betekent dat voor het onderwijs op **ONZE** school?

Wat vraagt dat van ons als **team**? Van een leerkracht? Wat is nodig? Welke belemmeringen moeten we wegnemen?

Waar zien we **schrijfkansen**? Waar past schrijven binnen het bestaande programma? Wat kan vervangen worden?

15

In gesprek met collega's

- **Waarom is goed kunnen schrijven belangrijk voor onze leerlingen?**
- **Hebben we een duidelijke visie op schrijfonderswijs? Maken we onze visie op goed schrijfonderswijs waar? Waar zie je dat aan?**
- **Welke doelen of speerpunten voor schrijven hebben we als school geformuleerd en is het hele team daarvan op de hoogte? Geven de geformuleerde doelen/speerpunten ons voldoende richting en houvast en houden we erbij voldoende rekening met onze leerlingpopulatie?**
- **Is er in het team (overleg) nu genoeg aandacht voor schrijfvaardigheid, ook als we het vergelijken met andere taalvaardigheden zoals lezen en spelling?**
<https://www.slo.nl/publicaties/@18351/>
- **Voelt elke leerkracht zich bekwaam in het geven schrijfonderswijs-pei/**
- **Hebben we in ons team voldoende actuele kennis over het verzorgen van goede schrijfflessen? Is scholing nodig en gewenst in ons team? Waar willen we beter in worden?**
- **Heeft ons team een schrijfspecialist? Wat is zijn/haar rol?**

16

Terugkerende werkvormen

- Feestkalender met kaartenbak, briefpapier.
- Logboek of klassenmap met elke dag/week een verslag. Met een eenvoudig sjabloon kun je met de groep de laatste minuten van de dag een dagafsluiting schrijven.
- Logeerknuffel. De logeerknuffel gaat bij alle kleuters een paar dagen logeren en neemt z'n eigen dagboek mee.
- Koken. Op de school waar ik werk, koken de kleuters geregeld in kleine groepjes. Hieraan kunnen schrijfactiviteiten gekoppeld worden. Denk aan een boodschappenlijst, een lijst met benodigheden, een stappenplan/recept, een menukaart.

17

Denk ook aan:

- Bepaalde schema's voor een verhaalstructuur.
- Systeem voor aantekeningen.
- Vaste hulpzinnen voor boekrecensies...

Door terugkerende activiteiten kun je verdieping maken.

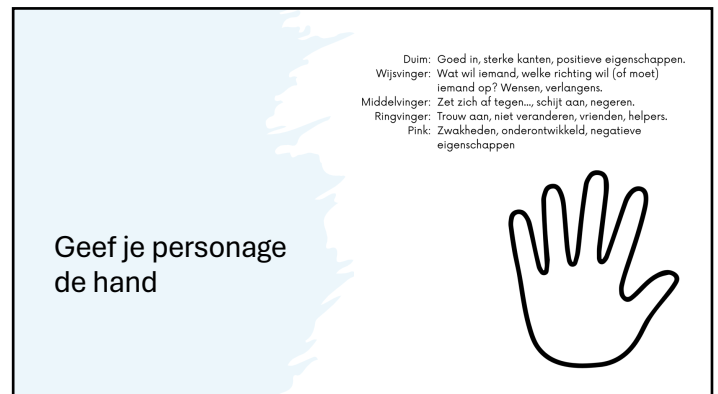
18

Opbouw in aanbod en vorm:

- van rol naar **personage**
- verhaalopbouw

19

Geef je personage de hand

- Duim: Goed in, sterke kanten, positieve eigenschappen.
- Wijsvinger: Wat wil iemand, welke richting wil (of moet) iemand op? Wensen, verlangens.
- Middelvinger: Zet zich af tegen..., schijnt aan, negeren.
- Ringvinger: Trouw aan, niet veranderen, vrienden, helpers.
- Pink: Zwakheden, onderontwikkeld, negatieve eigenschappen

20

Bouwblok 1 kennis van taal	<p>Taal heeft regels Je leest van links naar rechts. Je gebruikt hoofdletters en punten. Er zijn verschillende tolen.</p> <p>Taal bestaat uit klanken, letters, woorden, zinnen, enz. Een letter is een klank, een woord bestaat uit letters, een zin bestaat uit woorden, een verhaal uit zinnen.</p>	Vaardigheden
Bouwblok 2 kennis van vertellen en verhalen, poëzie en literatuur	<p>Verhalen (en andere tekstsoorten) hebben variatie in taal Verschillende emoties, tempo, woordgebruik, er is een koppeling met doel en genre, enz.</p> <p>Teksten hebben een structuur Opbouw (begin, midden, eind).</p> <p>Verhalen hebben vaste elementen Personages, titel, setting, probleem, tijd, enz.</p> <p>Er zijn verschillende tekstsoorten en genres Poëzie, verhalen, sprookjes, liedjes/verses, dialoog (bv poppenkast), bericht, verslag.</p>	Groepstekst Deelnemen aan het maken van een groepstekst.
Bouwblok 3 kennis van geschreven bronnen	<p>Geschreven taal heeft verschillende functies Informatie overbrengen, iets benoemen, ordening, berichtgeving, verhalen en gebeurtenissen delen, verslagleggen, spel, plezier en beleving.</p> <p>Soorten geschreven taal (digitaal en analog) Briefjes, boodschappen, lijsten, boeken, tijdschriften, kranten, bordes, labels, namen, kalenders, stopplannen, verpakkingen, titels, ...</p>	Eigen schrijfwerk Eigen gedachten, ervaringen, gevoelens en fantasie 'opschrijven'.
		Taaltekening Kunnen vertellen bij een tekening: in woorden, in zinnen, in een verhaal.
		Opdracht Een gerichte opdracht uitvoeren (thema, spel, gebeurtenis).

21

- Schrijfkansen zien.
- Succesfactoren schrijfles.
- Kennis van schrijven.
- Ruimte voelen.
- Kennis en ervaringen delen.

22

Schrijfkansen zien

Hou in plaats van een vertelkring een taalronde over een specifiek onderwerp als input voor een latere schrijfopdracht.

Bespreek aan de hand van je voorleesboek de verhaalstructuur of de opbouw van gebeurtenissen (gerelateerd aan emoties/spanning)

Beschouwing of verslag schrijven naar aanleiding van een buitenschoolse activiteit of een spreker in de klas.

Aantekeningen maken naar aanleiding van een video, tekst of les..

Takenlijst, verslag van de klassenvergadering, besluiten, ...

23

En je hoeft niet altijd te schrijven...

Er zit samenhang in de kerndoelen. Zo kun je aan schrijven werken zonder te schrijven.

24

Je leest dagelijks voor. In het boek wordt figuurlijke taal gebruikt.
 Je praat erover met de kinderen.
 Wat is de functie van die taal?
 Waarom wordt er niet gewoon gezegd wat er bedoeld wordt?
 Daag kinderen uit om elke keer als ze figuurlijke taal tegenkomen dit op een geeltje te schrijven.

25

Succesfactoren schrijfles

- **Korte opdrachten** → Korte, compacte opdrachten geven overzicht. Het gaat niet om het product, maar om het ontwikkelen van een vaardigheid, lol hebben in schrijven en het zelfvertrouwen versterken. Vergelijk het als een rijje sommen om een tafel te oefenen. Zo kan een schrijfopdracht ook zijn.
- **Afbakenen van tijd** → Kinderen kunnen soms heel veel vragen stellen uit onzekerheid. Vooraf niet te veel praten en lekker snel beginnen. Kort schrijven, een timer bijhouden (uit het zicht van de kinderen).
- **Serius nemen en bijzonder maken** → Maak van schrijven geen gaatjesvulopdracht. Zo'n opdracht op de weektaak die kinderen kunnen doen als ze klaar zijn met al hun andere werk. Zeg: 'Ik kies straks drie kinderen die hun werk mogen voorlezen'. Of laat kinderen in twee- of drietallen uitwisselen. Geef inhoudelijke feedback. Bij een tekst is dat vaak: wat doet de tekst met je en waarom.
- **Opdrachten los durven laten** → Het gaat niet om de opdracht, het gaat om het schrijfdoel. Dus als je merkt dat een kind eigen ideeën wil volgen, dan mag daar ruimte voor zijn. Als het maar binnen het lesdoel past.
- **Ontkoppel** → Een lange uitleg kan de schrijfszin uitdoven. Ontkoppel de uitleg eens van de schrijfactiviteit. Bespreek een vaardigheid (bijvoorbeeld dialogen schrijven) aan de hand van voorbeelden uit kinderboeken. Daag kinderen uit tijdens het lezen te letten op dialogen (als ze een leuke/goede/bijzondere dialoog tegenkomen, mogen ze die delen met de klas). Geef dan op een later tijdstip een korte schrijfopdracht mbt die vaardigheid.
- **Geef houvast** → Start met een taalronde, geef voorbeelden, geef zinnen als houvast, ga uit van kennis, enz...

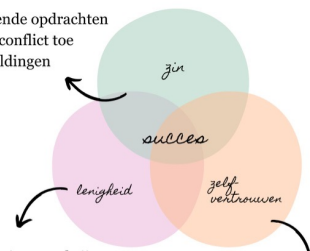
26

- Zelfvertrouwen.
- Lenigheid (kennis en vaardigheden).
- Schrijfszin.

27

- Pakkende opdrachten
- Voeg conflict toe
- Afbeeldingen

- Kennis van schrijven
- Vaker doen
- Teksten als voorbeeld

- Korte scènes
- Voorbeeldzinnen
- Houvast (ankers): kennis en taal
- Gewoon doen, normaliseren

28

Jij en je vriend hebben een geheime hut en niemand mag ervan weten.	→	Dan krijg je ruzie met je beste vriend.
Je gaat wandelen in het bos en raakt de weg kwijt.	→	Iemand heeft de bostjes omgedraaid.
Je bestelt een potje toevrozelf, maar het pakje wordt bij de buren bezorgd.	→	Je buurmeisje is je grootste vijand.
Je kunt ineens met je kat praten.	→	Je kat blijkt altijd chagrijnig en heeft een hekel aan mensen.
Ee kout een vriendinnetje logeren.	→	Dan verdwijnt je dagboek met je diepste geheimen.
's Avonds laat gaan jij en je broer met de bus naar huis. Ineens krijgt de bus een ongeluk. Je broer stoot zijn hoofd en raakt buiten weten.	→	Het is volle maan en de chauffeur blijkt een weerwolf.

29

30

De wolf deed er alles aan om **Roodkapje** te ontlopen in het bos, maar het leek wel of zij achter **hém** aanzat.

31

Schrijf over het verschil tussen de herfst en de lente. Beschrijf in een dialoog een discussie tussen de Lente en de Herfst over de vraag wie van de twee het beste seizoen is.

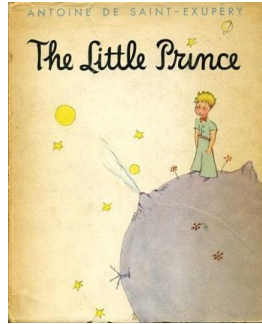
Je bent een dag onzichtbaar. Je bent een dag onzichtbaar, maar je hebt net een belangrijke voetbalwedstrijd.

Je bent verdwaald in de jungle. Je bent verdwaald in de jungle en slikt per ongeluk een insect in. Al snel voel je je misselijk en je begint te zweten. En wat zijn dat voor vreemde vlekken op je huid?

Schrijf over je huisdier. Je huisdier kan ineens schrijven en schrijft jou een brief. Wat staat erin?

32

Als je wil dat kinderen schrijven, zorg dan dat ze **verlangen** naar het verhaal dat zou kunnen ontstaan.

33

SCHRIJFZINOPDRACHT

STEL JE JUF/MEESTER IS STIEKEM EEN...

JE HEBT HET EEN PAAR WEKEN AAN ZITTEN KIJKEN, MAAR NU WEET JE HET ZEKER. JE JUF/MEESTER IS NIET ALLEEN LEEKRACHT, MAAR OOK EEN ...

- WANT TOEN JE EENKEER 'S MIDDAGS TERUG-KWAM OM JE GYMNAS TE HALEN, ZAG JE ...
- EN JE HEBT OOK GEMERKT DAT ...
- TOEN DE JUF/MEESTER DACHT DAT NIEMAND KEEK, DEED ZIJ/HIJ ...
- EN VAN ... HEB JE GEHOORD DAT ...
- TOEN JE IN HAAR/ZIJN TAS KEEK, ZAG JE ...
- EN TOT SLOT BEN JE HAAR/HEM GEVOLGD NA SCHOOL EN ONTDEKTE JE ...

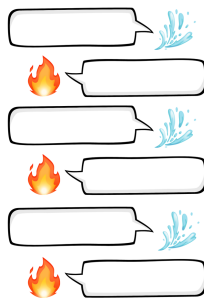
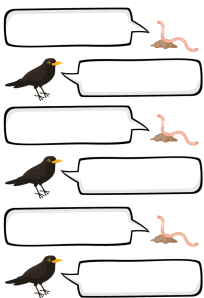

OPDRACHTEN

1. Je schrijft een anonieme nootkreet die je ophangt in de school. Leg daarin uit waarom je gelijk hebt en kom met bewijs. Kom ook met een oproep of idee voor een actie.
2. Schrijf vanuit het perspectief van de juf/meester die haar/zijn ware ik verborgen probeert te houden. Wat wil je juf/meester eigenlijk?
3. Schrijf de scène waarin jij de ontdekking doet. Wat gebeurt er daarna?

34

35

Lava de witte bloedcel
bloedhof 95.
Fabriek het menselijk lichaam
De breinstraat 2.

Beste directeur team bloed,

Graag kom ik uw team versterken. Ik reageer op de functie van een witte bloedcel. Ik ben een zeer geschikte kandidaat omdat ik mijzelf durf op te offeren om de rest van het team bloed door te kunnen laten gaan. Ik wil uw team beschermen, mijn snelheid en alerte reactie vermogen komen daarbij goed van pas. Als rode bloedcel wil ik liever niet komen werken omdat ik dan steeds hetzelfde moet doen. Ik houd van avontuur en afwisseling. Ik hoop heel erg dat ik uitgenodigd word op gesprek om als witte bloedcel bij u aan de slag te gaan.

Met vriendelijke groet,
Lava de witte bloedcel

36

Begin gewoon... (bij het einde)

Werk vanuit activiteiten en schrijf de
doelen achteraf op

37

Informatie

- Mijn substack: <https://schrijveninhetonderwijs.substack.com/>
- Mijn website: <https://suzannewouda.nl/>
- Mijn instagram: <https://www.instagram.com/schrijveninhetonderwijs/>

38